

Na te peresideni Dieter F. Uchtdorf
Tauturu Piti i roto i te Peresideniraa Matamua

Te fariiraa i te hoê iteraa papû no te maramarama e te parau mau

Eita to toutou iho iteraa papû no te maramarama e te parau mau e haamaitai noa ia outou e to outou huaai i te tahuti nei, e apee atoa râ te reira ia outou i roto i te mure ore.

Ei pairati manureva, e rave rahi roa hora ta'u i rere na ni'a i te mau fenua e te mau moana na roto i te poiri o te po. A hi'o ai au i te reva o te po na roto mai i te piha pairatiraa,

te E'a û (Voie Lactée) ihoa râ, ua maere pinepine au i te aano e te atea o te mau hamaniiraa a te Atua—ta te irava e parau nei « te mau ao aore e hope ia tai'ohia ».¹

A hanere matahiti noa paha to te rahiraa o te mau tahu'a ihi feti'a (astro-nome) i mana'o e, o te E'a û noa te pu'e paraneta o te ao nui.² Ua mana'o ratou e, te mau mea atoa i ô atu i to tatou pu'e paraneta, o te aore ano ia, te aore hopea ore—e vahi aita hoê a'e mea, e vahi to'eto'e e e vahi aita e feti'a, aita e maramarama e e aita e ora.

E a maitai noa mai ai te mau hi'o feti'a (téléscope)—te mau hi'o feti'a atoa te nehenehe e faareva i roto i te reva atea roa—ua haamata te mau tahu'a ihi feti'a i te haru mai i te hoê parau mau maere, fatata eita e nehenehe e haro'aro'a : ua rahi roa ino te ao nui i ta te hoê noa a'e taata i feruri, ua î te ra'i i te mau pu'e paraneta aita

e nehenehe e tai'o, i te atea ê roa ia tatou mai te mana'o-ore-hia, e hanere e hanere miria feti'a i reira.³

I roto noa i te hoê tau poto, ua tau i a muri noa'tu to tatou maramaramaa i te ao nui.

I teie nei, e ti'a ia tatou ia hi'o i teie mau pu'e paraneta atea.⁴

Ua ite tatou tei ô ratou.

I ô noa na ratou no te hoê tau maoro roa.

Teie râ, hou te taata a fana'o ai i teie mau mauhaa puai maitai no te haapûtahi i te maramarama i roto i te ra'i ia itehia mai teie mau pu'e paraneta, aita ia tatou i ti'aturi a'e e te vai ra teie huru mea.

Aita te aano o te ao nui i tau i ta'ue noa, o to tatou râ aravihi ia hi'o e ia maramarama i teie parau mau tei tau roa ino. E no teie maramarama rahi a'e, ua tuuhia te taata nei i mua i te mau hi'oraa hanahana tei ore i mana'ohia a'enei e tatou.

E mea paari no tatou ia ti'aturi i te mea aita tatou e ite

Ahani ua ti'a ia outou ia ho'i i roto i te tau no te paraparau i te mau taata i ora a tauasini e aore râ a hanere matahiti i teie nei. A feruri na i te tamataraa i te faataa'tu ia ratou te tahi o te mau rave'a apî o ta tatou e tau'a ore nei i teie nei. Ei hi'oraa, e aha ta teie mau taata e mana'o ia tatou ahani ua faati'a atu tatou i te aamu no ni'a i te manureva « jumbo jet », te umu « micro-ondes », te mau matini afa'ifa'i, ei vairaa no te mau buka, e te mau video no ta tatou mau mootua o te nehenehe e faa'ite atu i e milioni e milioni taata na te ao taatoa nei ?

E ti'aturi mai paha te tahi ia tatou. Te rahiraa râ, e faaoo mai ia ia tatou, e pato'i mai e aore râ e imi mai paha ia haamamû e aore râ ia taparahi ia tatou. E tamata vetahi i te faa'ohipa i te feruriraa, te mana'o e te mau ohipa ua ite ratou no te faa'ite mai e, ua hahi ê tatou, e mea maamaa e aore râ e mea ri'ari'a. E faahapa mai paha ratou ia tatou i te tamataraa i te arata'i-ê-raa i te taata.

Papû râ, ua hape roa teie mau taata. E mana'o tano paha to ratou e te hinaaro mau. Ua papû roa paha ratou

la hi'o vau i te reva o te pô na roto mai i te piha pairatiraa, e maere pinepine au i te aano e te atea o te mau hamaniiraa a te Atua.

i te tanoraa o to ratou mana'o. Eita ihoa râ e roaa ia ratou i te ite papû roa mai no te mea aita â ratou i farii i te taatoaraa o te maramarama o te parau mau.

Te parau fafau no te maramarama

E au e, te huru te reira o te taata ia mana'o e, ua tano tatou noa'tu ua hape. E mai te peu te reira ihoa, e aha pai ia ta tatou e nehenehe e tia'i? Teie anei tei faataahia no tatou, ia paenu haere tatou na ni'a i te hoê moana o te mau parau pato'i haere noa ra, e ua iri i ni'a i te hoê pa'epa'e ta tatou i patepate mai roto mai i to tatou iho mau mana'o.

E nehenehe anei ia ite i te parau mau?

Te fa o ta'u poro'i, o te pororaa ia i teie poro'i oaoa e, ua horo'a mai te Atua Iho—o Iehova Sabaota ra tei ite i te mau parau mau atoa—i Ta'na mau tamarii i te parau fafau e, e nehenehe ta ratou ia ite i te parau mau no ratou iho.

A feruri maitai na i te rahi o teie parau fafau :

E paraparau te Atua Mure Ore e te Manahope, te Hamani o teie ao nui rahi, i te feia e haafatata'tu Ia'na ma te hinaaro mau e te mana'o papû.

E paraparau Oia ia ratou na roto i te mau moemoea, te mau orama, te mau mana'o i te feruriraa e i te aau.

E paraparau mai Oia na roto i te hoê rave'a eita tatou e hape atu e o te hau atu i ta te taata i ite. E horo'a mai Oia ia ratou i te arata'iraa hanahana e te mau pahonora no to ratou iho oraraa.

E papû roa, e riro te tahi i te faaroo mai ma te parau e, eita te hoê mea mai te reira e nehenehe e tupu, e mai te peu noa'tu e Atua, e ohipa maitai a'e Ta'na ia rave i te faarooraa e te pahonora i te pure a te hoê taata.

E faaroo mai râ i ta'u parau : te mana'ona'o nei te Atua ia outou. E riro Oia i te faaroo e i te pahono i ta outou iho mau uiraa. E tae mai ihoa te pahonora i ta outou mau pure na roto i Ta'na iho rave'a e i To'na iho taime, e no reira, titauhia ia haapii mai outou ia faaroo i To'na reo. Ua hinaaro te Atua ia ite mai outou i to outou e'a ho'iraa

Ia'na ra, e o te Faaora ho'i te e'a.⁵ Ua hinaaro te Atua ia outou ia haapii mai no ni'a i Ta'na Tamaiti, Iesu Mesia, e ia ite outou i te hau e te oaoa rahi e tae mai no te peeraa i te e'a o te ti'araa pîpî hanahana.

E to'u mau hoa here, te vai ra te hoê ohipa huru afaro, ma te hoê haa-papûraa no ô mai i te Atua, tei itehia i roto i te hoê buka papa'iraa mo'a tahito, o te roaa i te tane atoa, te vahine e te tamarii tei hinaaro ia tamata i te reira :

A tahi, e ti'a ia outou ia imi i te parau a te Atua. Te auraa ra, e tai'o i te mau papa'iraa mo'a e tuatapapa i te mau parau a te mau peropheta tahito e i to tatou nei anotau no ni'a i te evanelia a Iesu Mesia tei faaho'i-faahou-hia mai—eiaha râ ma te mana'o feaa e te vahavaha, ma te hinaaro mau râ ia itehia mai te parau mau. A feruri maite i te mau mana'o e tae mai e a faaineine i to outou feruriraa no te farii i te parau mau.⁶ « Oia ia, aita'tu i ti'a ia outou, maori râ o te hinaaro i te faaroo ; ia tupu â taua hinaaro i roto

ia outou... e ti'a'i ia outou i te farii i te tufaa o [te parau a te Atua] ».⁷

A piti, e ti'a ia outou ia hi'o, ia feruri maite, ia tamata i te ti'aturi ma te mata'u ore,⁸ e ia haamauruuru i te aroha rahi o te Fatu i Ta'na mau tamarii mai te tau o Adamu e tae roa mai i to tatou nei tau, e ua horo'a mai Oia i te mau peropheta, te mau ite e te mau heheu parau no te arata'i i Ta'na Ekalesia e no te tauturu ia tatou ia ite i te e'a ho'iraa Ia'na.

A toru, e ti'a ia outou ia ani i to outou Metua i te Ao ra, na roto i te i'oa o Ta'na Tamaiti, Iesu Mesia, ia faa'ite mai ia outou i te parau mau no ni'a i Te Ekalesia a Iesu Mesia i te Feia Mo'a i te Mau Mahana Hopea Nei. A ani ma te hinaaro mau e te mana'o papû, ma te faaroo i te Mesia.⁹

Te vai atoa ra te *taahiraa maha*, ta te Faaora i horo'a mai : « O tei hinaaro maite i te haapa'o i to [te Atua] hinaaro, e ite ia i ta'u e haapii nei e na te Atua, e na'u iho ».¹⁰ Oia ho'i, ia tamata outou i te fafa i te parau mau o te mau parau tumu o te evanelia, titauhia ia

outou ia ora i te reira na mua roa. A tamata i te haapiiraa tumu e te mau haapiiraa a te Ekalesia i roto i to outou iho oraraa. A na reira ma te hinaaro mau e te faaroo tuutuu ore i te Atua.

Ia rave outou i teie mau mea, e parau fafau te roaa mai ia outou no ô mai i te Atua—te ruuruuhia i Ta'na parau¹¹—e faa'ite mai Oia i te parau mau ia outou na roto i te mana o te Varua Maitai. E horo'a mai Oia ia outou i te maramarama rahi atu o te riro i te tauturu ia outou ia hi'o na roto i te poiri ma te farii i te mau hi'oraa hanahana e te mana'o-ore-hia, ta te mata tahuti i ore haro'aro'a.

E parau mai paha te tahi mau taata e, e mea paari roa teie mau taahiraa e aore râ aita e faufaa te tautooraa. Te tuu nei râ vau i te mana'o e, o teie iteraa papû no te evanelia e no te Ekalesia te ohipa faufaa roa a'e o ta outou e nehenehe e apî mai i roto i teie oraraa. Eita te reira e haamaitai e e arata'i noa ia outou i te roaraa o teie oraraa ; e riro atoa râ te reira i te faaoti afaro roa i te huru o to outou oraraa i roto i te mure ore.

E maramaramahia te mau mea o te Varua na roto ana'e i te Varua

I tafifi noa na te mau aivanaa ia maramarama i te aano o te ao nui, e aua'e râ te mau mauihaa i maitai mai no te haapûtahi i te maramarama rahi a'e, ua ti'a ihora ia ratou ia maramarama i te hoê parau mau papû a'e.

Ua haapii te aposetolo Paulo i te hoê parau tumu apee i teie ite pae varua. « E ore râ te taata e haapa'o i ta te tino ra, e farii mai i ta te Varua o te Atua ra », ta'na ia i papa'i i to Korinetia, « e mea maamaa ia ia'na, e ore ho'i oia e ite i te reira, no te mea, i imihia te reira e te Varua ». ¹²

Oia ho'i, ia hinaaro outou ia ite mai i te parau mau pae varua, e ti'a ia outou ia faa'ohipa i te mau mauihaa tano. Eita ta outou e nehenehe e maramarama i te parau mau pae varua na roto i te mauihaa tei ite ore i te reira.

Ua parau mai te Fatu i to tatou nei anotau, « O tei no o mai na i te Atua ra e maramarama ia, e e tamau noa ho'i i ta te Atua ra, e farii mai â oia i te maramarama ; e e tupu te maramarama i te anaanaraa e tae noa'tu i te mahana mau ra ». ¹³

Rahi noa'tu tatou i te faaopa i to tatou aau e mana'o i ni'a i te Atua, rahi noa'toa'tu te maramarama o te ra'i i te topata i ni'a i to tatou varua. E i te mau taime atoa e imi tatou i teie maramarama ma te hinaaro e te mana'o papû, te faa'ite ra ia tatou i te Atua i to tatou vai-ineine-raa no te farii i te maramarama rahi atu â. E te mau mea i riro na ei mea mohimohi, poiri e te atea, e riro marû mai ia ei mea papû, anaana e te mâtauhia e tatou.

Hoê â atoa, ia tatara tatou ia tatou iho mai te maramarama o te evanelia, e haamata to tatou iho maramarama i te mohimohi—e ere paha i roto i te

hoê mahana e aore râ hepetoma, e mohimohi marû noa mai râ te reira— e tae roa i te taime e hi'o tatou i muri, aita tatou i taa faahou no te aha tatou i ti'aturi a'enei e parau mau te evanelia. E riro roa'toa paha to tatou ite ei ohipa maamaa no tatou i te mea e, te mea papû na mua a'e, ua riro mai ia ei mea papû ore e te mohimohi e te atea roa.

No te reira Paulo i onono ai i te parau e, e mea maamaa te poro'i o te evanelia i te feia e pohe, « are'a [i te feia] i faaorahia nei, o te mana ia o te Atua ». ¹⁴

Aita e hi'opo'araa « Litmus »

E vahi Te Ekalesia a Iesu Mesia i te Feia Mo'a i te Mau Mahana Hopea Nei no te mau taata e te iteraa papû rau. Te vai ra te mau melo o te Ekalesia, e iteraa papû mau o te ama anaana nei i roto ia ratou. Te vai ra vetahi, te tutava noa nei ia ite mai no ratou iho. E vahi te Ekalesia no te taatoaraa ia haere amui mai, noa'tu te iti e aore râ te rahi o to tatou iteraa papû. Aita vau i faaroo a'enei no te hoê tapa'o i ni'a i te mau fare pureraa o te parau nei, « Ia ra'ehia to outou iteraa papû i teie faito rahi e tomo mai ai ».

E ere te Ekalesia no te taata maitai roa, no te taatoaraa râ o te « haere mai i te Mesia ia maitai roa... Ia'na ». ¹⁵ Te Ekalesia, no te mau taata ia mai ia outou e mai ia'u nei. E vahi te Ekalesia no te farii-poupou-raa e te aupururaa, eiaha râ no te faataaraa e te vahavaharaa. E vahi te reira no te toro i te rima no te faaitoito, faateitei e paturu i te tahi e te tahi a imi noa ai te taata tata'i-tahi i te parau mau hanahana.

I te hopea, e feia ratere ana'e tatou e imi nei i te maramarama o te Atua a tere ai tatou i ni'a i te e'a no te ti'araa pîpî. Aita tatou e faahapa nei i te tahi no te faito maramarama e vai ra e aore râ e vai ore ra i roto ia'na, aita, e faamu atu râ tatou ma te faaitoito atoa i te maramarama atoa, ia rahi te reira i te papû e te anaana e te mau.

Te hoê parau fafau i te taatoaraa

E fa'i na tatou e, pinepine roa, e ere te fariiraa i te hoê iteraa papû i te hoê ohipa hoê minuti, hoê hora e aore râ hoê mahana. E ere te hoê noa taime

atira'tu ai. Te ohipa no te haaputuraa i te maramarama pae varua, e imiraa ia o te oraraa taatoa.

Eita paha to outou iteraa papû no ni'a i te Tamaiti ora a te Atua e te Ekalesia tei faaho'i-faahou-hia mai, Te Ekalesia a Iesu Mesia i te Feia Mo'a i te Mau Mahana Hopea Nei, e tae vave mai ia au i to outou hinaaro, te parau fafau atu nei râ vau ia outou e : mai te peu e rave outou i ta outou tuhaa, e tae mai te reira.

E e riro mai te reira ei mea hanahana.

Te horo'a atu nei au i to'u iho iteraa papû e, e faa'ite te parau mau pae varua i to outou aau ma te hopoi mai i te maramarama i to outou varua. E faa'ite mai te reira ia outou i te ite mâ e te poupou faahiahia e te hau o te ra'i. Ua tupu te reira i ni'a ia'u iho nei na roto i te mana o te Varua Maitai.

Mai ta te mau papa'iraa mo'a tahito i parau fafau mai, e riro te parahiraa haaputapu o te Varua o te Atua i te faahimene ia outou i te reo haamaitai o te aroha faaora,¹⁶ i te faahi'o i to outou mata i ni'a i te ra'i e i te faateitei i to outou reo ei arueraa i te Atua Teitei Hope, to outou Haapûraa, to outou Tia'iraa, to outou Paruru, to outou Metua. Ua parau fafau mai te Faaora e, ia imi outou e ite mai ho'i outou.¹⁷

Te faa'ite papû nei au e parau mau teie. Ia imi outou i te parau mau a te Atua, o te mea mohimohi paha i teie nei, e te papû ore e te atea, e riro mai te reira i te heheu-marû-hia mai, e e teatea mai e e haafatata mai i to outou aau na roto i te maramarama o te aroha o te Atua. E heheuhia mai ia outou te mau hi'oraa pae varua hanahana, e te mana'o-ore-hia i te mata o te taata nei.

O to'u nei iteraa papû e, e nehe-nehe teie maramarama pae varua ia ra'ehia i te mau tamarii atoa a te Atua. E haamaramarama te reira i to outou feruriraa, e ma te afa'i mai i te rave'a faaora i to outou aau e te oaoa i to outou mau mahana. E au mau hoa here, eiaha na e faataime i te imiraa e te haapuiraa i to outou iho iteraa papû no te ohipa hanahana a te Atua, oia ho'i te ohipa no te maramarama e te parau mau.

Eita to toutou iho iteraa papû no te maramarama e te parau mau e haamaitai noa ia outou e to outou huaai i te tahuti nei, e apee atoa râ te reira ia outou i roto i te mure ore, i roto i te mau ao aore e hopea. O teie to'u iteraa papû e te vaiiho nei au ia outou i ta'u haamaitairaa, na roto i te i'oa o Iesu Mesia, amene. ■

TE MAU NOTA

1. Mose 1:33.
2. Hi'o Marcia Bartusiak, *The Day We Found the Universe* (2009), xii. E mea maere mau no'u i te mea e, e mea ti'aturi mau tatou i ta tatou i faaoti. I te tahi mau taima, ua rahi roa to tatou ti'aturiraa e e mana'o roa tatou e, tei ia tatou nei te parau mau atoa e vai ra. Te tahi hi'oraa : « Simon Newcomb, te aivanaa paari a'e i roto i te ohipa ihi fetia Marite i te hopea o te ahuru ma iva tenetere, ua parau oia i te hoê avariraa o te hoê fare mata'ita'iraa fetia i te matahiti 1887 e, 'ia au i te ihi feti'a... e au e te haafatata vitiviti nei tatou i te mau oti'a o te ite... Te faahopearaa, te ohipa rahi i rotopu i te mau tahu'a ihi feti'a, e ere roa ia te imiraa i te mau mea api, o te faataaraa ia

i te mea i ite-a'ena-hia' » (Bartusiak, xv).

3. E mea faahiahia ia feruri ia Mose 1:33, 35 i mua i teie ite « api ». Ua heheuhia mai te buka a Mose i roto i te Poe Tao'a Rahi i te peropheta Iosepha Semita i te ava'e tiunwin 1830, fatata hoê tenetere na mua a'e Edwin Hubble i faaara no ni'a i to'na iteraa i te mau pu'e paraneta i te atea roa.
4. Hi'o, ei hi'oraa, the Hubble Heritage Image Gallery i ni'a ia heritage.stsci.edu/gallery/gallery.html.
5. Hi'o Ioane 14:6.
6. Hi'o 3 Nephi 17:3.
7. Alama 32:27.
8. Hi'o Te Parau Haapiiraa e te Mau Parau Fafau 67:3.
9. Hi'o Moroni 10:3-5.
10. Ioane 7:17 ; hi'o atoa Salamo 25:14 ; Ioane 3:21.
11. Hi'o Te Parau Haapiiraa e te Mau Parau Fafau 82:10.
12. 1 Korinetia 2:14.
13. Te Parau Haapiiraa e te Mau Parau Fafau 50:24.
14. 1 Korinetia 1:18.
15. Moroni 10:32 ; hi'o atoa Te Parau Haapiiraa e te Mau Parau Fafau 20:59.
16. Hi'o Alama 5:26.
17. Hi'o Te Parau Haapiiraa e te Mau Parau Fafau 88:63.